

diplomskim študentom matematike in naravoslovja. Danes deluje pri SAZU za te namene posebna *Fundacija akademika Ivana Vidava*.

Kot je bilo že omenjeno, je Vidavovo znanstveno in pedagoško delo na Slovenskem obrodilo obilen sad. Mnogi njegovi matematični nasledniki so danes v svetu uveljavljeni znanstveniki z odličnimi rezultati, nekateri so tudi na pomembnih položajih v mednarodnih združenjih. Svojega profesorja v tem ali onem pogledu že prekašajo, vendar ne v širini njegove znanstvene misli in v njegovem celovitem razumevanju matematike. Tako univerzalnega znanstvenika, pedagoga in svetovalca, kot je bil profesor Vidav, slovenski matematiki najbrž nikoli več ne bomo imeli.

Milan Hladnik

Naši pedagoški listi ob Cankarjevi smrti (100 let)

Ivan Cankar je umrl 11. decembra 1918 v Ljubljani. Učiteljski tovariš, ki je izhajal tedensko, je že čez dva dni objavil obsežen nekrolog. Napisal ga je urednik lista Engelbert Gangl, ki je bil tudi pesnik, pisatelj in dramatik. Med drugim je zapisal: »Cankar je bil tako samo svoj, tako izrazita literarna osebnost, ustvarjajoč duh tolike privlačne samovladne in odporne sile, da mu enakega in podobnega ne poznamo v slovenski književnosti.« Zapisal je, da se je Cankar ves posvetil samo pisateljevanju, bil glasnik trpečih in žalostnih, njegova dela pa slikajo človekovo ponižanje, mučenje in umiranje. Poudaril je njegovo ljubezen do domovine in odkrivanje njenih lepot, vrhunec njegovega dela pa so Podobe iz sanj.¹³

Slovenski učitelj, glasilo jugoslovanskega krščanskega učiteljstva, je izhajal mesečno in je o Cankarjevi smrti poročal v prvi številki letnika 1919. Prispevek Ivan Cankar in učiteljstvo je napisal urednik lista Franc Fabinc, časnikar in pisec pedagoških člankov. Zapisal je, da je Cankar brez dvoma naš največji pisatelj, ki ga kmalu ne doseže nihče. Njegova dela so »glasba v besedah«, vedno pa je držal »naturi ogledalo z bičem v rokah«. Posebej je pisec prispevka omenil dve Cankarjevi umetniški deli, v katerih nastopa učiteljstvo, to sta drama Hlapci in roman Martin Kačur. Slednjega podrobno obravnava in primerja glavna junaka obeh del in ugotavlja: »Opisal je življenje sodobnega učitelja, pokazal družbi krivico, ki se vrši nad slovenskim kulturnim delavcem.«

Oba lista sta zapisala, da so učitelji položili na Cankarjevo krsto venec z napisom: »Pisatelju Kačurja – učiteljstvo!«¹⁴

Drugačno je bilo poročilo o Cankarju v Popotniku, pedagoškem in znanstvenem listu, ki je izhajal mesečno. V prvi številki letnika 1919 je o njem pisal urednik Pavel Flere, ki je bil tudi pisatelj in urednik osnovnošolskih učbenikov.

13 Engelbert Gangl: + Ivan Cankar. Učiteljski tovariš 1918 (13. 12.), št. 28, str. 2–3.

14 Franc Fabinc: Ivan Cankar in učiteljstvo. Slovenski učitelj 1919, str. 12–16.

On je Cankarja osebno poznal in se družil z njim, nazadnje v septembru 1918. Takrat mu je Cankar rekel, da so slovenski učitelji hlapci, in to celo sami med seboj, in da taka šola, kot je sedaj, »potegne narod še dol, ne da ga dvigne«. Flere je citiral tudi Cankarjeve besede na protestnem shodu v Mestnem domu 5. septembra 1918. Takrat so oblasti shod, ki je imel naslov Gmotni položaj kranjskega učiteljstva, prepovedale, vendar prepozno, zato so se učitelji v velikem številu zbrali. Cankar je takrat dejal: »Pripovedujte otrokom, ki jih učite in vzgajate, da ste hlapci; da vam še kruha ne dajo. To jim povejte, tako jih učite.« Nato je še dodal, da je otrokom treba povedati tudi, kako so jih zapirali in vklepali ter jim niso pustili govoriti. S Fleretom sta se pogovarjala tudi o tem, da bi Cankar pisal v Popotnika. Flere je nato zapisal, da je bil Cankar prerok in predhodnik nove dobe in tej dobi posvetil vso ljubezen. Na koncu se je vprašal, kdaj se mu bomo oddolžili za to njegovo ljubezen do domovine.¹⁵

Ivan Cankar

Tatjana Hojan

Slovenski šolski muzej – 120

Sklep o ustanovitvi šolskega muzeja so sprejeli na IX. Skupščini Zaveze slovenskih učiteljskih društev, ki je bila v Narodnem domu v Celju 4. in 5. avgusta 1897. Njegov pomen in ureditev je v poročilu pojasnil Jakob Dimnik, ki je takrat učil na II. mestni deški šoli v Ljubljani.

V govoru je najprej opisal žalostno gmotno stanje slovenskega učiteljstva in njegov nizek ugled. Zato morajo učitelji delovati tudi zunaj šole in pokazati, kaj so že ustvarili. »Lepa priložnost za to se jim nudi drugo leto, ko bo 50letnica vladanja cesarja Franca Jožefa I.

V Ljubljani naj bo odprt šolski muzej.« Za tem je opisal nekaj občasnih razstav učil, ki so jih že priredili, in še posebej opisal šolski muzej v Beogradu, ki je deloval od leta 1896, in Pestalozzianum v Zürichu, ki so ga ustanovili že leta 1875. Objavil je načrt, kaj naj muzej vsebuje in kdo naj ga vodi.¹⁶ Predlagal je resolucije v zvezi s tem in bile so sprejete:

¹⁵ Pavel Flere: + Ivan Cankar. Popotnik 1919, str. 27.

¹⁶ Jakob Dimnik: Šolski muzej slovenskega in istrsko-hrvatskega učiteljstva v Ljubljani. Popotnik 1897, str. 260–265.